

Klimatförändringar

Inga glada laxar i Chiles vatten

Omkring 91000 människor i Chile försörjer sig på småskaligt fiske. Många av dem, främst i de södra delarna av landet, tillhör urfolket mapuche. För dem är fisket en livsstil. En kultur som nu håller på att tas ifrån dem, både till följd av den rådande ekonomiska modellen och av de förändringar som sker i klimatet.

Text och foto: Lisa Karlsson

CHILE. De småskaliga fiskarna i Chile har fått utstå flera hårda slag de senaste åren. Staten har sålt fiskerätterna längs den 420 mil långa kusten till en handfull stora företag. Storskaliga laxodlingar har orsakat både miljöförstöring, sjukdomar bland fiskarna och rubbningar i florin och faunan. Toppa detta med problemen som de rådande klimatförändringarna innebär och du har en kris som medför att allt färre klarar av att livnära sig på småskaligt fiske.

–Det småskaliga fisket står för en stor del av matförsörjningen både i Chile och världen, det visar bland annat rapporter från FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation FAO. Om det småskaliga fisket försvinner kommer det uppstå stora matförsörjningsproblem, säger Alberto Millaquén, styrelsemedlem i det nationella fackförbundet för småskaliga fiskare på ön Chiloe i södra Chile (Confederación nacional de pescadores artesanales Chiloe) och tillika fiskare.

Den småskaliga fiskeverksamheten är en verksam-

het som i de flesta fall går i arv från generation till generation. Kunskaperna förs vidare genom muntlig tradition.

–Det är en bred kunskap som handlar om att känna naturen, veta var fiskarna rör sig, kunna läsa vädret, se på vattenytan när en val ska dyka upp... Men nu minskar antalet människor som ägnar sig åt småskaligt fiske och med dem kunskapen, berättar Alberto Millaquén.

Alberto tillhör urfolket mapuche. För de mapucher som bor längs kusterna är fisket mer än en inkomstkälla. Det är ett sätt att leva i samklang med naturen.

–Min farfar var fiskare, min pappa är fiskare och jag är fiskare även om jag inte livnar mig på fisket i dagsläget, säger Alberto Millaquén.

Ömtålig natur

Chile är beläget i sydöstra stilla havet. I de sydligaste delarna av landet består kusten av fjordar och skärgårdsmiljö som är mycket känslig för de klimatföränd-

ringar som sker i Antarktis och förändringar av den så kallade Humboldtströmmen, men även för globala förändringar i klimatet.

–Klimatförändringarna påverkar redan nu stilla havet både fysiskt, kemiskt och biologiskt. Den ökade mängden koldioxid i luften har medfört en höjd yttemperatur, som i sin tur medför minskade nivåer av löst syre, ökad salthalt och försurning, förklarar Juan Carlos Cardenas, veterinär och ordförande för den chilenska miljöorganisationen Ecoceanos.

Klimatforskare förutspår en förhöjning av ytvattentemperaturen i sydöstra stilla havet med 1,8 grader. En höjning som avsevärt skulle påverka de biologiska cyklerna för fiskarter som makrill, ansjovis, sardin och svärdfisk. Arter som tillsammans utgör 75 procent av Chiles totala fångst.

–Till dessa stundande miljöproblem kan läggas den kollaps som nära hälften av den chilenska fiskeindustrin redan befinner sig till följd av den överexploate-

Juan Carlos Cardenas

Fakta

Fiske i Chile

Det finns 12662 fiskebåtar som används för småskaligt fiske i Chile idag, 161 industriella fiskebåtar, 2392 fisk- och skaldjursodlingar och 633 anläggningar för industriell bearbetning av fisk- och skaldjur.

I dagsläget producerar trålfiske och fiskodlingar i Chile 2,8 miljoner ton fisk om året. Det placerar Chile på sjätteplats i världen vad gäller fiskfångst och produktion, på en andraplats (efter Norge) vad gäller antal odlade laxar, en förstaplats i forellodling och en andraplats vad gäller produktion av fiskmjöl.

Källa: Ecoceanos

ring som trålfisket inneburit. En situation som även den främst påverkar det småskaliga fisket, säger Juan Carlos Cardenas.

Explosiv tillväxt av giftalger

Det är inte bara fisken som påverkas av miljöförändringarna. Försurningen av havet innebär också ett hot mot de marina organismer som använder kalciumkarbonat i sin uppbyggnad av skal och skelett, som till exempel musslor, koraller och vissa typer av plankton.

En annan direkt och mycket allvarlig följd av den höjda ytvattentemperaturen och förhöjda salthalten i vattnet är den ökande mängden av giftalger.

–Dessa har en direkt påverkan på människors hälsa genom till exempel konsumtion av förorenade musslor, berättar Juan Carlos Cardenas.

Att människor som livnar sig på att samla musslor och skaldjur måste hitta andra inkomstkällor när giftalgerna kommer är ytterligare en negativ effekt. Algerna har även medfört att laxar som lever i laxodlingar kvävts till döds.

–Detta beror på att den explosiva tillväxten av giftiga mikroalger har blockerat syretillgången på den vattennivå som fiskarna i odlingarna befinner sig, förklarar Juan Carlos Cardenas.

Få åtgärder

Hittills har varken regeringen eller företagen i Chile agerat på ett sätt som visar att de tar miljöproblemen på allvar, anser han.

–Under det senaste decenniet har det till exempel byggts flertalet koldrivna värmekraftverk, ofta finansierade av stora transnationella företag, trots att kol är ett av de bränslen som mest bidrar till växthusgaser och därmed till klimatförändringarna, säger Juan Carlos Cardenas.

Vad regeringen däremot har gjort, är att ta fram en nationell plan för anpassning till klimatförändringarna. En liknande anpassningsplan arbetas det även med inom FAO. Den sistnämnda med inriktning på fiske och verksamheter som är beroende av de marina ekosystemen.

De sociala rörelserna står för mer konkreta handlingar. Genom ett brett nätverk arbetar de för att informera, utbilda, mobilisera och skapa offentlig opinion i klimatfrågan.

–Vårt mål är att förändra dagens samhällssystem, baserat på en neoliberal modell av utvinnings- och exportindustri, produktion och konsumtion, som är orsaken till klimatförändringarna.

Om det inte sker en systemförändring är det omöjligt att stoppa klimatförändringarna, anser Juan Carlos Cardenas.

–Och utan folklig mobilisering och påtryckningar på politikerna sker inga reella förändringar! **R**